

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กฤษดา มัลลิกมาส. วรรณกรรมไทย. พระนคร: โรงพิมพ์รามคำแหง, 2518.
- ศีกฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว. ไฉ่แดง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2514.
- จันทร์จิรายุ รัชนี้, ม.จ. นิราศนรินทร์คำโคลงและนิราศปดิกย้อย. พระนคร:
โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2513..
- เจ้าพระยาพระคลัง (หน). ราชาธิราช. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, 2512.
- เจือ สตะเวทิน. การใช้ภาษาระดับปริญญา. กรุงเทพมหานคร: สุทธิสารการพิมพ์,
2518.
- ชัยพร แสงกระจ่าง. "ภาษาจากความรู้สึก." ใน กรอภาษาและวรรณกรรม.
กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์, 2516.
- ชวน เพชรแก้ว. การศึกษาวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2520.
- ชลธิรา สัตยาวัดนา. "การอ่าน." ใน การใช้ภาษา. พระนคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย,
2524.
- ชำนานู รอกเหตุภัย. สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: กุญแจสยาม
การพิมพ์, 2522..
- รุประณี นาคทรพร. การเขียน 2. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2524.
- ทองมน จิตรจำนง. สุนทรียภาพในภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย,
2527.
- คอกไม้สศ (นามแฝง). ผู้ดี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วรรณวิบูลย์, 2502.
- คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. ตำนานเรื่องสามก๊ก. พระนคร:
คลังวิทยา, 2506.

- คำทรงราชานุญาต, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. "ว่าด้วยเรื่องขุนช้างขุนแผน."
ขุนช้างขุนแผน. พระนคร: องค์การค้าคุรุสภา, 2505.
- ธรรมปรีชา (แก้ว), พระยา. ไตรภูมิโลกวิจิตรจินตนา. ฉบับที่ 2. 3 เล่ม.
 พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น. ภาษา วรรณคดี และวิทยาการ. พระนคร:
 อักษรบริกาการ, 2499.
- นรินทร์ชเบศร์ (อิน). นิราศนรินทร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. ซึกมาชมเมือง. กรุงเทพฯ: ชีระการพิมพ์, 2520.
- เบญจมาศ พลอินทร์. แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม. กรุงเทพฯ: โอเคียนส์โทร้,
 2525.
- _____. พื้นฐานวรรณคดีและวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเคียนส์โทร้, 2526.
- ปรมาณูชิตินโรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ. ลิลิตตะเลงพ่าย. กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515.
- _____. ปฐมสมโพธิกถา. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2478.
- ประจักษ์ ประกาพิทยาการ. เบื้องหลังการแต่งพระอภัยมณี. กรุงเทพฯ: โอเคียน
 สโทร้, 2513.
- ประชุมกาพย์เห่เรือ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2503.
- ประชุมโคลงโลกนิติ. พระนคร: คลังวิทยา, 2506.
- ประชุมเพลงยาวฉบับหอสมุดแห่งชาติ. พระนคร: คลังวิทยา, 2507.
- ประกาศศรี สีหอำไพ. การเขียนแบบสร้างสรรค์. โครงการตำรา คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. ศิลปการเขียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประธานพร, 2525.
- เปลื้อง วนคร. เรียงความชั้นสูง. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2512.

- ผะอบ โปษะกฤษณะ. ลักษณะเด่นของภาษาไทย. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2516.
- ผาสุก มุทขเมธา. พื้นฐานการศึกษาวรรณคดี การวิจารณ์วรรณคดี และวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, 2522.
- พรพรวณ ชารานูมาศ. วรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: เรืองศิลป์, 2524.
- พระยาสิทธิ. ไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพฯ: ศสังวิทยา, 2515.
- พุทธยอกฟ้าจุฬาโลกมหาราช, พระบาทสมเด็จพระ. รามเกียรติ์. 4 เล่ม.
กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2515.
- _____. อิเหนา. ชนบุรี: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2512.
- _____. อุณรุท. พระนคร: โรงพิมพ์สามมิตร, 2514.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. บทละครนอกเรื่องสังข์ทอง ไชยเชษฐ์
ไกรทอง มณีพิชัย คาวี สังข์ศิลป์ชัย. พระนคร: ประจักษ์วิทยา, 2513.
- _____. รามเกียรติ์. พระนคร: อักษรบริกา, 2499.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. บทละครเรื่องขอมคำคืน พระร่วง.
กรุงเทพฯ: องค์การคำคุณสภา, 2515.
- _____. ประมวลพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: ภาคปักษิณกะ
(อักษวาท). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2494.
- _____. ศกุนตลา มัทนะพาธา ท้าวแสนปม ประมวลสุภาษิต. พระนคร:
โรงพิมพ์รุ่งเรืองวิทย์, 2501.
- มนตรี (ทวีชัย), พระมหา. ระเด่นสันไค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรือง
วัฒนา, 2516.
- รัญจวน อินทรกำแหง, สัมพันธ์ เลขะพันธ์ และประทีป วาतिकินทร. การอ่าน
พิจารณาหนังสือ. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2519.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์, 2525.

- ฉัตรพระลอ. พิมพ์ครั้งที่ 10. พระนคร: โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, 2510.
- วิภา กงกะนันทน์. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- ศรีสว่าง ภิบาลแทน และฉัตร ภิบาลแทน. สุภาษิตและสำนวนไทย. กรุงเทพฯ: สมเจตน์การพิมพ์, 2528.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2527.
- _____. หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2525.
- _____. หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526.
- _____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญการพิมพ์, 2520.
- สมพร มนต์สูตร. สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: พีระพัฒนา, 2525.
- ลีลา พิณจิววอล และคนอื่น ๆ. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ล้วนทองถิ่น, 2526.
- สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. วรรณคดีวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- สุนทรภู่ พระอภัยมณี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2515.
- เสนีย์ วิลาวรรณ. ประวัติวรรณคดีและการประพันธ์. พระนคร: วัฒนาพานิช, 2517.
- เสาวลักษณ์ อนันตคานต์. วรรณกรรมรัชกาลที่ 2. กรุงเทพฯ: รามคำแหง, 2520.
- _____. วรรณกรรมเอกของไทย: ขุนช้างขุนแผน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.
- เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป. กามนิคม. พระนคร: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2504.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. กวีนิพนธ์ของอังคาร. พิมพ์ครั้งที่ 5. รุ่งแสงการพิมพ์, 2529.
- อาทร ศัมพทโชติ. การเพาะเลี้ยงครึ่ง. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2506.
- เอมอร ชิตตะโสภณ. วรรณคดีสองเชิง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุกัญญา, 2529.

งานวิจัย

- จินตาศิริ เทียมเกษ. "วิเคราะห์หน่วยกรองของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา)." วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.
- ชลดา ศิริวิทย์เจริญ. "การศึกษาลิขิตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์." วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- ญาคา อรุณเวช. "ความเปรียบในบทละครในพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่สอง." วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ดวงมน ปริบูรณ์. "ความงามในทวาทศมาส." วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต. "การศึกษาเชิงวิเคราะห์กระบวนการแห่งพระกริณพยุหยาตราพระราชนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ กรมพระปรมานุชิตชิโนรส." วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- บุษบา ตระกูลสัจจาวัตร. "การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องราชาธิราช." วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ประเมิน เตียงเดียร. "วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์." วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.
- พิทยา เจริญสุวรรณ. "ศิลปะการใช้ภาษาในกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์." วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

- ภัทรภรณ์ ทัศนชัย. "การวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในวรรณคดีที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- รำเพย ไชยสินธุ์. "กระบวนการจินตภาพในวรรณกรรมร้อยกรองอีสาน." วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2527.
- วลีรัตน์ กฤตลักษณ์. "สุนทรียลักษณ์ในกนกนคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526.
- ศักดา ปันเหน่งเพชร. "คุณค่าเชิงวิเคราะห์เรื่องขุนช้างขุนแผน." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- สมพร สิงห์โต. "ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวาลมิกีและรามเกียรติ์ในพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

ภาษาอังกฤษ

Books

- Barfield, Owen. Poetic Diction : A Study in Meaning. New York: McGraw-Hill Book Company, 1967.
- Boutton, Marjorie. The Anatomy of Poetry. Trowbridge, Wiltshire : Red Wood Burn Ltd., 1982.
- Collins, Christopher. The Art of Poetry. New York: Random House, 1977.
- Hall, D.G.E, ed. Historians of Southeast Asia. London: Oxford University Press, 1961.
- Jordan, John E. Using Rhetoric. New York: Haper & Row Publishers, 1965.

Trefethen, Florence. Writing a Poem. Boston: The Writer, Inc,
1970.

Wolfe, Don M., and Other. "A Study of Poetry." New Dimension in
Literature. Kansas: Mc Cormick Mathers Publishing Company
Inc., 1965.

Articles

Devet, Bonnie Dene. "Figure of Speech: Functions and Applications."
Dissertation Abstracts International. 47(October 1986):
1303-A.

Dixon, Diane J. "The Effect of Poetry on Figurative Language Usage
in Children's Descriptive Prose Writing." Dissertation
Abstracts International. 45(February 1985): 2387-2388-A.

New Standard Encyclopedic. 5(1969): F94-F95.

Paris Laila Gabriella. "Les Figures dans a la Mysterieuse."
Dissertation Abstracts International. 39(September 1978)
: 1624-A.

Schmidt, Sylvia Jean Huffman. "Poetic Devices in the Nibelungenlied
Symbol Metapher, Irony." Dissertation Abstracts Interna-
tional. 35(October 1974): 2297-2298-A.

Shaw, Harry. Dictionary of Literature Terms. New York: McGraw-Hill,
Inc., 1972.

ពាក្យសុំ

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศาสตราจารย์ ดร.สีหษา	พินิจกุลคด	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. อาจารย์ ดร.ศักดา	มันเท่งเทีร์	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. อาจารย์สุภชัย	แสงมัญญา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. อาจารย์สมาน	บุญฉ้น	ศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 1
5. อาจารย์มงคลวรรณ	ทองสุขโชทัย	หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียน ราชวินิตบางแก้ว

ภาคผนวก ข

ประเด็นการวิเคราะห์ภาพพจน์ในวรรณคดีไทย

1. ภาพพจน์แบบอุปมา (Simile) เป็นการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่ง เหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง อาจนำสิ่งที่เคยรู้จักมาแล้วมาใช้เป็นสิ่งเชื่อมโยงความคิดของ ผู้อ่านให้ถึงภาพใดที่ยังขึ้น โดยมีคำที่แสดงการเปรียบเทียบระบุไว้ชัดเจนได้แก่ เหมือน คู่จั่ง ปาน ประหนึ่ง รวากับ เปรียบ เพียง เสมอ เสมือน เช่น

ตาเหมือนตามฤคมาศ   พิศควพระลอราช
ประจุกแกวเกาทัดพิ   กงนา   (ลิลิตพระลอ: 6)

2. ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่ง กับอีกสิ่งหนึ่ง โดยนัยไม่มีคำที่แสดงการเปรียบเทียบปรากฏอยู่ เช่น "ไกลคอยชันผาย ระบายคืนเคินค้ำเนินหงส์ยกยาง" ในที่นี้เปรียบเทียบการเดินของไกลกับสีลาของหงส์ แต่เปรียบเทียบที่ว่าค้ำเนินหงส์ไม่มีคำเชื่อมโยง นอกจากนั้นการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ อาจมีคำว่า เป็น คือ ประกอบด้วยก็ได้ เช่น "ชีวิตเป็นกีฬา เกิดมาเพื่อแข่งขัน" เป็นการเปรียบเทียบระหว่างชีวิตกับกีฬา

3. ภาพพจน์แบบปฏิรูปพจน์ (Allusion) เป็นการเปรียบเทียบนำเอาบุคคล เหตุการณ์ สถานที่สำคัญซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้วมาอ้างอิง หรือประกอบข้อความที่ต้องการจะกล่าวเพื่อให้เข้าใจได้รวดเร็วและลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น

จะเล่าโลมโถมยงให้ปลงจิต   แมนสมคิดก็จะหาสุคาหนี
เหมือนนิเหนาเฒ่าเมืองเรื่องยังมี   เรายังดีกว่าอเหนาเป็นเท่าไร

(พระอภัยมณี: 196)

4. ภาพพจน์แบบอุทาหรณ์ (Analogy) เป็นการเปรียบเทียบเรื่องราว หรือเหตุการณ์ ความคิดที่มีลักษณะคล้ายกันโดยการยกข้อความหรือเรื่องราวที่วางายแก่การเข้าใจมาเปรียบกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการอธิบาย เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น บางครั้ง อาจใช้สำนวน คำพังเพย เช่น

สกุณย์ยังมีวังนอน	ทิชากรยอมอาศัยพนาวัน
ศิขรียังมีคูหา	กินรายังรวมสรวรรค์
โบทธ รัณย์มีสัตบรรณ	ยอมกระสันสวงามตามประยูร
แม่นารีมีคูภิมย์รัก	จะสมศักดิ์สมสุขมีรัฐูญ
อันสตรียูเคียวเปลี่ยววอาศูร	หรือจะพูนยศเพียงวิญญูเออย

(ประชุมเพลงยาว: 286)

ในบทนี้กล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ เพื่อที่จะมาเปรียบข้อความในวรรคสุดท้ายซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อต้องการเสนอ

5. ภาพพจน์แบบปรพาทน์ (Antithesis) เป็นวิธีที่นำสิ่งที่ขัดแย้งกัน มาพุดคู่กันเพื่อย้ำความขัดแย้งกันของความคิด วัตถุ หรือบุคคล โดยการเรียบเรียง คำหรือข้อความให้อยู่ในแบบเดียวกัน เช่น "รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย" "พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง"

6. ภาพพจน์แบบอาวัทพาทน์ (Synesthesia) เป็นการใช้คำเรียก ผลของสัมผัสที่ผิดไปจากการใช้คำตามธรรมดา เช่น ตามปกติใช้คำว่า "รส" แทน ผลสัมผัสด้วยลิ้น "กลิ่น" แทนสัมผัสด้วยจมูก "เสียง" แทนผลสัมผัสที่เกิดจากการใช้ภาพพจน์จะใช้คำต่างไปจากสัมผัสตามปกติ เช่น

ลายสีชวัญอันหลังไหลหอม	ย่อมเป็นภาพกมลอันเจิดฉาย
พร้อมคศิธรรมลีลิ่งคมคาย	ชวนไว้ประเสวีรสวดยด้วยอารมณ์

(กวีนิพนธ์: 100)

กลิ่นหอมเป็นสัมผัสที่เกิดจากจมูก ในที่นี้หมายถึง ความไพเราะ ความประทับใจในความงามของลายสีชวัญ

7. ภาพพจน์แบบสัญลักษณ์ (Symbol) เป็นการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งแทนอีก สิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน คืออาจมีส่วนเหมือนกันในรูปทรงหรือคุณสมบัติอย่างใด อย่างหนึ่ง เช่น ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของสตรี ส่วนที่มีคุณสมบัติเด่นตรงกันคือ ความงาม ความอ่อนหวาน ความบอบบาง

8. ภาพพจน์แบบนามนัย (Metonymy) เป็นการใช้คำแทนอีกคำหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกันอย่างใกล้ชิด ได้แก่

8.1 เอยชื่อคนแทนหมายถึงผลงานหรือผลของการกระทำ เช่น "ฉันรู้จักเจ้าฟ้ากุ้ง มากกว่าอังกาบ กัลยาณพงศ์ ทั้ง ๆ ที่เป็นคนร่วมสมัยเดียวกับ อังกาบ" ในที่นี้หมายถึงรู้จักกวีนิพนธ์ของเจ้าฟ้ากุ้งมากกว่ากวีนิพนธ์ของอังกาบ กัลยาณพงศ์

8.2 เอยชื่อสถานที่แทนหมายถึงคนที่อยู่ที่นั่น เช่น "ไม่มีข่าวจาก ขอยสวนพลู" ขอยสวนพลู หมายถึง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

8.3 ใช้คำซึ่งปกติมีความหมายอย่างหนึ่งให้มีความหมายเป็นอย่างหนึ่ง เช่น ปากกาคมกว่าดาบ ปากกาหมายถึงนักเขียน ดาบหมายถึงนักรบ

8.4 ใช้คำเรียกชานบุคคลโดยใช้ความหมายกว้าง ๆ รวมเป็น สัญลักษณ์แทนบุคคลนั้น ได้แก่ เรียกกษัตริย์ว่า เจ้าช้าง พระปิ่นโลก

9. ภาพพจน์แบบสมพจน์ (Synecdoche) เป็นการใช้ส่วนย่อยของบุคคล หรือวัตถุแทนส่วนใหญ่ หรือแทนความหมายทั้งหมด เช่น "กาลเวลาคว่าทุกสิ่งไปจากฉันตั้งไว้แต่ความทรงจำและรอยย่นที่ขอบตา" รอยย่นที่ขอบตาเป็นเพียงส่วนเดียวของร่างกายที่แสดงถึงความชรา ในที่นี้หมายถึงความแก่ชราหรือความร่วงโรยของสังขารซึ่งเป็นร่างกายทั้งร่าง

10. ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน (Personification) เป็นการสมมุติสิ่งมีชีวิต เช่น สัตว์ สิ่งไม่มีชีวิต เช่น สิ่งของ สถานที่ และสิ่งที่เป็นนามธรรม ให้มีความรู้สึกนึกคิดและแสดงกิริยาอาการได้เหมือนคน เช่น

เนื้อเบื่อนาเนกล้า	หลายพรรณ
ลำแหลงลิมเกลียงวัน	แหวะแวน
ไพรพฤษ์เงิบมเขียนศัลย์	โศกแม่
แสนสัตว์ขบเขา เรน	ช่วยร้อนเริ่มกรม (นิราศนรินทร์: 20)

11. ภาพพจน์แบบอติพจน์ (Hyperbole) เป็นการใช้คำพูดหรือข้อความเกินความจริง เพื่อให้กระทบอารมณ์ หรือเน้นความรู้สึกที่รุนแรง การใช้ภาพพจน์ประเภทนี้จึงไม่ควรเอาความจริงมาจับและตีความหมายโดยตรงตามคำพูดไม่ได้ เช่น

เจ้าไซ่ทุกแม่เพียง	ภูเขาลูกเอย
เจ้าเคื่อนทุกขางเบา	สว่างรอน
มาเห็นพอเงียบเหงา	หนักกว่า กอนนา
ทุกขแรงซอนเหลือซอน	ยิ่งฟ้าทับแแต่ (ลิลิตพระลอ: 32)

12. ภาพพจน์แบบปฏิบัติ (Rhetoric Question) เป็นการใช้ข้อความที่เน้นคำถามแต่ไม่หวังคำตอบ เพราะรู้คำตอบอยู่แล้ว หรือแน่ใจว่าจะตอบอย่างไร ผู้ถามมีเจตนาจะเรียกร้องความสนใจ มุ่งให้เกิด เช่น

ยังพรงนั้นจะเป็นอะไรเล่า	จะลำบากยิ่งกว่าเก่าหรือโรนั้น
คิดขึ้นมาว่าตาตอกอกใจกัน	กลับหัวหันหัวหนะนั่งถึงขุนช้าง

(ขุนช้างขุนแผน: 446)

คำถามนี้ไม่ได้หวังคำตอบ เพียงแต่ทำให้เกิดเท่านั้นว่าอนาคตข้างหน้าจะเป็นอย่างไร

13. ภาพพจน์แบบการกล่าวเยาะเย้ยประชดประชัน (Irony หรือ Sarcasm) เป็นการใช้คำพูดที่ตรงกันข้ามกับความเป็นจริง หรือการใช้คำซึ่งมีความหมายตามตัวอักษรอย่างหนึ่ง แต่ผู้พูดหรือผู้เขียนมีเจตนาให้แปลความหมายเป็นตรงกันข้าม โดยมีเจตนาเยาะเย้ย ฉากฉาง ประชดประชัน เหยียดหยามหรือดูหมิ่น เช่น "ประชาธิปไตยของเราก้าวหน้าเหลือเกิน" ในความเป็นจริงประชาธิปไตยไม่ก้าวหน้าหรือมีความก้าวหน้าเพียงเล็กน้อย

14. ภาพพจน์แบบการเลียนเสียงธรรมชาติ (Onomatopoeia) เป็นการใช้คำเลียนเสียงที่เกิดตามธรรมชาติ ได้แก่ เสียงคน สัตว์ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ซึ่งทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟัง เกิดมโนภาพและความรู้สึกตามไปด้วย เช่น

นิวเฉื่อยเรอย <u>ฉิ่งฉิ่ง</u>	<u>ฉิ่งฉิ่ง</u>
หรือหรือกรระยับยับ	เรอยซ่า
กราดประกบกับกรับจับ	จิ้งหะ
<u>วิ้ววิ้วแซ่ซ่าวิ้ว</u>	ฉาบไว้เชิงไหว (ชักม้าชมเมือง: 138)

15. ภาพพจน์แบบการเล่นเสียงและจังหวะ (Alliteration)
 เป็นการ เล่นสัมผัสทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ เพื่อให้เกิดความไพเราะหรือมุ่งให้ผู้อ่าน
 เข้าใจเนื้อหาและความรู้สึกเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ ชัดเจนขึ้น รวมทั้งให้เห็นลีลาและ
 ความเคลื่อนไหว เช่น

โนรีเร็วเร่งย้าย   ณนของ หนึ่งรา (ลิลิตพระลอ: 85)

เอามีคคว่าทำอกเข้าทำอีก   เลือกทะลักหลวมทะลุตลอดคัน
 นางกระเดือกเสือกคันลิ้นชิววัน   เลือกก็คันคามแคงกึ่งแทงควาย
 (ขุนช้างขุนแผน: 386)

16. ภาพพจน์แบบการเล่นคำ (Puns on Word) เป็นการ ใช้คำ ๆ
 เดียวกัน หรือเสียงเดียวกันในความหมายต่างกัน เช่น

เรียมเห็นเกดเรียมไทย   หาเกศ นุชแม่
จากพรากจับจากจ่านรรจา   เหมือนที่จากนางสะการระวาที
 (อิเหนา: 316)

17. ภาพพจน์แบบการใช้คำซ้ำ (Reduplication) เป็นการ ใช้คำ
 ก่อให้เกิดภาพและความรู้สึก มีลักษณะดังนี้

17.1 เป็นการ ใช้คำซ้ำโดยตรง เช่น

<u>รอน</u> <u>รอน</u> สุริย <u>ะ</u> โอ	อัม <u>ภ</u> ง <u>ค</u> ค
<u>เร</u> อ <u>ย</u> เร <u>อ</u> ย <u>ด</u> ับ <u>เม</u> ร <u>ู</u> ง	คำ <u>แ</u> ล <u>ว</u>
<u>รอน</u> <u>รอน</u> จิต <u>จ</u> ่าน <u>ง</u>	นุช <u>ที่</u> <u>เพ</u> ียง <u>แม่</u>
<u>เร</u> อ <u>ย</u> เร <u>อ</u> ย <u>เร</u> ียม <u>ค</u> อย <u>แ</u> ก	ค <u>ล</u> ับ <u>ค</u> ลาย <u>เร</u> ียม <u>เห</u> ล <u>ี</u> ย <u>ว</u>

(กาพย์เห่เรือเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์: 6)

17.2 เป็นการ ใช้คำซ้ำความหมาย เป็นการ ใช้คำที่มีความหมาย
 อย่างเดียวกันในที่ใกล้กัน เช่น

กอนหนานฉนาททั้ง
เร็ว เรง ห้า ห้า ห้า
 บแตกบตานทาน
 กุจักออกโรมเรา

เสร็จการ สั่ง แธ
หึก กล้า
 บรอด ไซ รดา
 คารายภายหลัง

(ฉลิตะเลงพาย: 77)

ประวัติผู้เขียน

นางสาวสิริรัตน์ สุคันชวณิช เกิดวันที่ 3 กันยายน 2504 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปีการศึกษา 2526 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ